

РОЗДІЛ 11 СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 347.965.13

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «АДВОКАТ» У СВІТЛІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

THE DEFINITION OF THE TERM “LAWYER” IN LIGHT OF THE INTEGRATION PROCESSES OF SOCIAL DEVELOPMENT

Бірюкова А.М.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри адвокатської майстерності
та міжнародної юридичної практики
Академії адвокатури України*

У статті досліджується дефініція поняття «адвокат» під кутом зору впливу процесів інтеграції. Проаналізовано відповідні наукові підходи, його законодавче визначення та міжнародне трактування. Розкрито змістове навантаження та структуру поняття «адвокат», з урахуванням чого сформульовано пропозиції до чинного законодавства.

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, статус адвоката, інтеграція, глобалізація.

В статье исследуется дефиниция понятия «адвокат» с точки зрения процесса интеграции. Проанализированы соответствующие научные подходы, его законодательное определение и международное трактование. Раскрыты содержание и структура понятия «адвокат», с учетом чего сформулированы предложения относительно действующего законодательства.

Ключевые слова: адвокат, адвокатская деятельность, статус адвоката, интеграция, глобализация.

The article investigates the definition of the term “lawyer” as a result of the integration, which is a manifestation of globalization. Scientific approaches, legal definition of “lawyer” and international interpretation are analyzed. Disclosed the content and structure of the

Key words: lawyer, advocacy, integration, status of lawyer, globalization.

Постановка проблеми. Глобалізація зумовлює різноманітні складні процеси інтеграції й уніфікації в різних сферах, стирає межі та розвиває різні аспекти національної правової системи. Об’єктивно це спричиняє еволюцію понятійно-категоріального апарату юридичної науки, законодавства та правозастосовної практики, в основі якої – стрімкий і необмежений обмін інформацією, що визнається домінуючою ознакою глобалізації. Окремим її проявом, що суттєво впливає на формування та розвиток сучасних правових конструкцій, дефініцій і понять, є мовна глобалізація – процес впливу, що зростає, та проникнення системи однієї панівної мови в систему мов світу, у результаті чого лексичні, граматичні, синтаксичні рівні мови зазнають змін. Оскільки більшості мовних систем властива відкритість, в епоху глобалізації найбільших змін зазнає лексичний склад національних мов. Першочергово пенетрація проявляється в появі значної кількості неологізмів і запозичень з інших мов, найчастіше з однієї мови, що домінує [1]. Разом з іншими процесами мовна глобалізація зумовлює появу нових термінів, змістовну трансформацію наявних, і у сфері адвокатури також.

Стан опрацювання. Зазначимо, що до різних аспектів модернізації категоріально-понятійного апарату інституту адвокатури в різний час зверталися такі вітчизняні фахівці, як: Н. Бакаянова,

Т. Варофоломеєва, Т. Вільчик, В. Гончаренко, С. Гончаренко, В. Заборовський, С. Іваницький, М. Погорецький, О. Святоцький, В. Святоцька, Д. Фіолевський, О. Яновська й інші. Проте стрімкий розвиток суспільних відносин, що відбувається під впливом різних чинників, закономірно спокушає переглянути наявні уявлення про ті чи інші дефініції, які є базисом науки про адвокатуру.

Метою статті є спроба з’ясувати змістове навантаження поняття «адвокат» з урахуванням інтегративних процесів світового простору. Така потреба зумовлена тим, що адвокат є репрезентантом адвокатури – інституту з особливим призначенням у суспільстві та державі, складна правова природа якого, його «транзитний стан» на сучасному етапі розвитку нашої країни зумовлені, серед іншого, і глобалізаційними процесами. Саме адвокат є мірилом і виразником потенціалу адвокатури як інституту громадянського суспільства, унікальність якого детермінована функцією державної ваги – правозахистом та гармонічною «вмонтованістю» у механізм реалізації правосуддя.

Виклад основного матеріалу. Слово «адвокат» іншомовного походження, від лат. *advocatus*, що буквально означає «закликаний». Саме ці витoki зумовили його поширення в різній, пристосованій до мовних особливостей кожної країни, інтерпретації на більшій території Європи. Так, в Італії вживається

термін *avvocato*, у Португалії – *advogado*, у Франції – *avocat*, у Польщі – *advokat*, у Румунії – *avocat*, у Словаччії – *advokát*, у Великобританії – *advocate*, *lawyer*, *solicitor*.

В українській мові, як і в багатьох інших, зокрема англійській, воно закріпилося на позначення фахівця, який надає «професійну правову допомогу населенню, установам, підприємствам і організаціям порадами, складанням юридичних документів і головним чином захистом їхніх інтересів на суді» [2]. Проте маємо зауважити, що так було не завжди. Є. Васьковський у своїй фундаментальній праці «Організація адвокатури», дає визначення поняттю «адвокатура» і вказує на його приналежність до російської розмовної мови [3, с. 1]. Інакше кажучи, у царській Росії слово «адвокат» було елементом розмовної мови, а не частиною юридичної термінології.

Дослідники адвокатури звертають увагу на те, що до Судової реформи 1864 р. в Росії осіб, що надавали юридичну допомогу, іменовали «посібник», «наймит», «поручник», «повірений», «ходатай по делам», «стряпчий». Саму діяльність із надання юридичних послуг найчастіше називали «стряпчеством». Судовою реформою 1864 р. у Росії було закладено основи присяжної адвокатури – компетентної самоврядної організації адвокатів. Однак термін «адвокат» у нормативних актах практично не вживався. Відповідні розділи «Учреждений судебных установлений» називалися «О присяжных поверенных» та «О частных поверенных». Як юридичний термін слово «адвокат» застосовується вже за радянської влади [4, с. 13].

Тому можемо говорити, що поява слова «адвокат» у нашій мові є проявом мовної глобалізації, яка почала очевидно формуватися у ХХ ст.

Цікавим для нас є погляд філологів, які зазначають, що «адвокат» як іншомовне запозичення із прямим, стилістично нейтральним значенням, функціонує в усіх сферах сучасного мовного вжитку – від офіційно-ділової та наукової до розмовно-побутової. Зокрема, Г. Сютя зауважує, що «адвокат – не єдина в українській мові назва професії «юрист, який захищає обвинуваченого на суді». У т. 1 «Словника синонімів» 1999 р. подано ще кілька значеннєво близьких слів, які творять послідовний синонімічний ряд: «адвокат» – «захисник» – «оборонець» – «оборонник» – «речник». Кожен з елементів наведеного ряду має свій ступінь віддаленості чи наближеності щодо термінологічної лексеми «адвокат». Функціонально необмеженим виявляється слово «захисник», тоді як при «оборонець» є помітка *рідковживане*, а «речник» марковано як *застаріле*. Проте у творах українських письменників, публіцистів усі названі слова вживаються як синонімами, у багатьох контекстах вони значеннєво заступають одне одного, експресивно увиразнюють художню мову: *Опісля говорить оборонець Гната (М. Коцюбинський); Бідні злочинці божились, благали, слухали журно своїх речників (О. Олесь)*. Сміслова співзвучність стає особливо помітною тоді, коли такі синоніми творять стилістичну фігуру градації: *Оборонець покривджених, захисник безсилих, – адвокат потребує не*

тільки сухих притисів права, але й живого огненного слова (І. Огієнко); Дмитро вважав обов'язком бути її [Камрі] адвокатом і оборонцем у всяких справах (М. Грушевський). У художньому стилі синоніми допомагають урізноманітнити, індивідуалізувати мову автора. Офіційно-ділова мова, позбавлена будь-яких конотацій, навпаки, потребує максимальної чіткості та термінологічної прозорості. Тому рідковживані, застарілі, експресивно забарвлені чи багатозначні слова не тільки порушують загальну тональність викладу, а й можуть призвести до небажаної двозначності висловлювань. Тому для офіційного найменування особи, яка здійснює фаховий судовий захист обвинуваченого, сучасна стилістична норма рекомендує вживати лексему «адвокат» [5].

Отже, введення та використання у вжитку слова «адвокат» зумовлено не лише історичним перебігом суспільного розвитку, а й мовною стилістикою, яка дозволяє обрати мовні засоби, що найкраще відповідають завданню спілкування між людьми в певних умовах.

Термін «адвокат» позначає офіційний титул особи, потребує нормативного закріплення.

Відповідно до Директиви 98/5/ЄС Європейського парламенту і Ради Європи від 16 лютого 1998 р. про полегшення практики адвоката в іншій державі-члені, в якій кваліфікація набута на постійній основі, «адвокат» означає будь-яку особу, яка є громадянином держави-члена та має право здійснювати власну професійну діяльність під одним із наведених професійних титулів: «<...> «професійний титул» своєї країни означає професійне звання, яке використовується в державі, в якій адвокат отримав право використовувати це звання до початку здійснення практики в іншій державі <...>» [6].

Водночас у Рекомендації № R (2000) 21 Комітету міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів, ухваленій Комітетом міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів 25 жовтня 2000 р., поняття «адвокат» тлумачиться як особа, яка, відповідно до національного законодавства, кваліфікована й уповноважена захищати та діяти від імені своїх клієнтів, займатися юридичною практикою, офіційно представляти інтереси своїх клієнтів у суді та консультувати їх у питаннях права [7].

Українське законодавство визначає адвоката як особу, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (п. 1 ч. 1 ст. 1). Інакше кажучи, «адвокат» тлумачиться через рід і особливості діяльності, яку він здійснює, і якою законодавець вважає «незалежну професійну діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту» (п. 2 ч. 1 ст. 1 профільного Закону). Поєднання цих елементів робить очевидним недоліки такої законодавчої конструкції: адвокат – фізична особа, яка здійснює незалежну професійну діяльність адвоката.

Проект закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську

діяльність» (нова редакція) та інших пов'язаних законодавчих актів України» [8] передбачає визначення адвоката як фізичної особи, яка набула право на здійснення адвокатської діяльності в порядку, передбаченому цим Законом, що є позитивним зрушенням, однак вказаний нами вище недолік не усуває. Адвокатська діяльність знову визначається як ... діяльність адвоката. Тобто має місце поширена методологічна помилка – тавтологія, або *idem per idem* (те ж саме через теж саме, «масло масляне»). Тому наявна, а також пропонується до змін нормативна конструкція потребує коригування. Вбачається можливим визначити адвокатську діяльність як правничу допомогу, що здійснюється на незалежній і професійній основі особами, які отримали таке право в порядку, передбаченому цим Законом, з метою реалізації та захисту прав, свобод та інтересів інших осіб.

Варто погодитися із С. Іваницьким, який виділив у понятті «адвокатська діяльність» формально-статусний і функціональний компоненти. Перший, на його думку, відображає необхідність забезпечення належного суб'єкта її здійснення та передбачає можливість використання професійного титулу «адвокат» лише особами, які мають визначені законом етико-ділові якості, отримали свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю і володіють спеціальними професійними правами та гарантіями; здійснення професійної діяльності суто в межах передбачених законом організаційних форм адвокатської діяльності; відсутність обмежень у реалізації права на заняття адвокатською діяльністю; відповідність характеру взаємовідносин адвоката із клієнтами та найманими працівниками критеріям незалежної професійної діяльності. Другий же орієнтує на те, що до «адвокатської діяльності» належать здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги [9, с. 491–494].

Очевидно, що наведені компоненти притаманні і поняттю «адвокат», на що також звертає увагу В. Заборовський [10]. Статусний аспект наголошує на спеціальному суб'єкті, який повинен відповідати нормативно визначеним вимогам і характеристикам. Найбільш універсальними є фахова компетентність з юридичних питань, достатній рівень незалежності від держави (зокрема, непідпорядкованість її органам) і третіх осіб, відповідність високим професійним стандартам [9, с. 495]. Функціональний аспект поняття «адвокат» характеризує рід професійної діяльності особи, зміст якої визначається законодавством держави.

Наявність обох складових елементів притаманна законодавчим визначенням «адвоката» у більшості країн Європи, що свідчить про певну уніфікацію підходів до формально-юридичного закріплення статусу адвоката.

У вітчизняній доктрині наявні спроби дати інші, ніж передбачені законодавством, визначення поняття «адвокат». Наприклад, І. Головань вважає, що це «особа, яка одержала в Україні свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, склала Присягу

адвоката України та в рамках передбачених законом організаційних форм фактично здійснює адвокатську діяльність, реалізуючи передбачені законом професійні права, виконуючи обов'язки та користуючись встановленими законом гарантіями» [11; 12].

Отже, різні визначення поняття «адвокат» передбачають поєднання статусної та функціональної складової частини. Такий, на перший погляд, теоретичний підхід до їхньої диференціації, має велике практичне значення, яке можна виразити за допомогою таких питань: з якого моменту особа набуває статусу адвоката? чи має статус адвоката особа, яка не здійснює адвокатської діяльності? чи може здійснювати адвокатську діяльність особа, яка не має статусу адвоката?

Статусний аспект поняття «адвокат» розкривається в ст. 6 чинного Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», структура якої свідчить про наявність імперативних приписів щодо того, хто може бути адвокатом (позитивні умови) і хто не може бути адвокатом (негативні умови). Якщо допустити відповідність особи зазначеним умовам, буквально тлумачення наведеної норми дає підстави говорити про те, що особа набуває статусу адвоката з моменту отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, що не пов'язується з обов'язком подальшого здійснення останньої. Додатковим аргументом на користь цього є правозастосовна практика, в якій домінує позиція, що «сам факт складення присяги та отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю <...> не свідчить про безпосереднє здійснення особою адвокатської діяльності. <...> Отже, отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю підтверджує саме факт набуття особою, у тому числі тією, трудова діяльність якої несумісна з адвокатською, права здійснювати таку діяльність» [13; 14; 15].

У рішенні Ради адвокатів України (далі – РАУ) від 26 лютого 2016 р. № 74 «Про затвердження роз'яснення щодо гарантій адвокатської діяльності та окремих умов дисциплінарної відповідальності» зазначено, що фізична особа має статус адвоката із часу отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та внесення відомостей про неї до Єдиного реєстру адвокатів України (далі – ЄРАУ) і до моменту припинення права на заняття адвокатською діяльністю та внесення про це відповідних відомостей до ЄРАУ.

Отже, в означених підходах статусний складник поняття «адвокат» домінує і дозволяє дійти висновку, що особа може мати статус адвоката та не здійснювати надалі адвокатської діяльності. Інакше кажучи, статус адвоката пов'язується з набуттям права на заняття адвокатською діяльністю (пасивне право), а не з його реалізацією (активне право). У такому разі варто погодитися із С. Іваницьким у тому, що поняття «адвокат» варто визначити як фізичну особу, яка має право на заняття адвокатською діяльністю [9, с. 493]. Конструкція «має право» передбачає не лише наявність відповідного свідоцтва, а й необхідність наяв-

ності обставин, які не перешкоджають здійсненню адвокатської діяльності (право на заняття адвокатською діяльністю не зупинене, реалізується в одній із передбачених законом форм адвокатської діяльності на засадах незалежності та професійності).

Проте вважаємо, що лише цих змін недостатньо, оскільки самі вони не спроможні усунути породжені чинними нормами та практикою їх застосування конфліктні ситуації, за яких особа, яка має, наприклад, статус судді чи прокурора, формально має ще й статус адвоката, зупинивши власне право на зайняття адвокатською діяльністю в день отримання свідчення про право на заняття адвокатською діяльністю. Ст. 31 профільного Закону лише передбачає, що протягом строку зупинення права на заняття адвокатською діяльністю адвокат не має права її здійснювати. Такий адвокат також не може брати участі в роботі органів адвокатського самоврядування, крім випадків, коли таке право зупинено у зв'язку із призначенням особи на посаду до органу державної влади з'їздом адвокатів України. Тобто опосередковано Закон визнає, що за особою, щодо якої зупинено право на здійснення адвокатської діяльності, залишається статус адвоката. І в «пасивному стані» він може бути «сумісним» з іншими статусами та видами діяльності. Фактично на таку позицію стала Вища рада правосуддя у своїх рішеннях від 30 травня 2017 р. № 1328/0/15–17 та № 3419/0/15–19 від 24 жовтня 2017 р. [15; 16].

Однак ми вважаємо, що адвокатура не повинна бути «запасним плацдармом» для представників інших професій. Статус «адвокат» має бути активним, тобто позначати особу, яка фактично здійснює адвокатську діяльність, а не лише формально має право на її здійснення. Позитивним у цьому сенсі є досвід Франції, де, як зазначає В. Буробін, «термін «адвокат» означає не звання, а вид професійної діяльності особи, що практикує. Тому кожна особа, яка має кваліфікацію адвоката, але припинила працювати в адвокатурі, навіть якщо ця особа працює в інших сферах права, більше не може іменуватися адвокатом» [17, с. 226].

З огляду на наведені доводи, здається доцільним передбачити норму такого змісту: «Статус адвоката припиняється в разі зупинення права на здійснення адвокатської діяльності». Крім того, положення законодавства, які регулюють вимоги щодо несумісності, варто викласти так: «Несумісною з адвокатською діяльністю та статусом адвоката є: <...>».

Із цих же міркувань неприйнятними здаються законодавчі ініціативи, які передбачають можливість перебування особи зі статусом адвоката на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування, забороняють водночас особі адвокатську діяльність, але зберігають за нею статус адвоката.

Якщо повернутися до питання щодо моменту набуття особою статусу адвоката, то варто нагадати, що він законодавчо не визначений, однак у рішенні РАУ, про яке ми згадували вище, пов'язується із внесенням відомостей до ЄРАУ. Такий підхід ми вважаємо правильним і таким, що відповідає європейській

практиці. У багатьох країнах набуття членства в професійній асоціації та включення до реєстру адвокатів є обов'язковою умовою доступу до адвокатської професії.

Крім того, варто нагадати, що, згідно зі ст. 45 КПК України, не може бути захисником адвокат, відомості про якого не внесено до ЄРАУ або стосовно якого в ЄРАУ містяться відомості про зупинення чи припинення права на зайняття адвокатською діяльністю.

Додатковим аргументом на користь зазначеного підходу є те, що статус адвоката є публічним, доступ до інформації про нього має бути відкритим і необмеженим, що й забезпечується завдяки функціонуванню ЄРАУ, який дозволяє дізнатися про стан статусу адвоката.

Зрештою, відповідаючи на питання, чи може здійснювати адвокатську діяльність особа, яка не має статусу адвоката, що робить акцент на його функціональному компоненті, варто зазначити таке.

Захист, представництво та надання інших видів правової допомоги, які, згідно із чинним законодавством, розкривають зміст адвокатської діяльності, сукупно не становлять суто її предмет. Конституційна норма, яка передбачає, що лише адвокат має право здійснювати представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення, водночас встановлює винятки щодо представництва в суді в трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб і осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена (ст. 131–2 Основного закону України). Зазначене належним чином відображено у відповідних положеннях процесуальних кодексів. Наприклад, згідно зі ст. 60 ЦПК України, під час розгляду спорів, що виникають із трудових відносин, а також у малозначних справах представником може бути будь-яка повнолітня особа, що володіє повною цивільною процесуальною дієздатністю. Наявність юридичної освіти не вимагається. Отже, сьогодні лише захист становить виключний предмет адвокатської діяльності. Інші її види можуть бути предметом діяльності інших осіб, а не лише адвокатів. Це вказує на те, що ідентифікувати адвокатську діяльність лише за функціональним критерієм неможливо.

Отже, законодавче визначення та регулювання поняття «адвокат» обов'язково повинно охоплювати в логічному взаємозв'язку і статусний, і функціональний елементи, які сукупно активують його потенціал.

Висновки. У підсумку зазначимо, що поява в українській юридичній термінології слова «адвокат» у його сучасному трактуванні зумовлена: а) історичним перебігом суспільного розвитку; б) мовною глобалізацією, у процесі якої найбільших змін зазнає лексичний склад національних мов, що приводить до появи значної кількості неологізмів і запозичень з інших мов, які також набувають статусу термінів у понятійно-категоріальному апараті вітчизняної науки та законодавства; в) мовною стилістикою, яка дозволяє обрати мовні

засоби, що найкраще відповідають завданню спілкування між людьми в певних умовах.

Поняття «адвокат» охоплює: а) статусний аспект, який акцентує увагу на спеціальному суб'єкті, який повинен відповідати нормативно визначеним вимо-

гам і характеристикам; б) функціональний аспект, що характеризує рід професійної діяльності особи, зміст якої визначається законодавством держави. Лише їх логічний взаємозв'язок активує потенціал статусу «адвокат».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Долгова Т. Влияние языковой глобализации XX – XXI вв. на формирование русской терминологии дизайна одежды и моды. В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии: сб. ст. по материалам XLII междунар. науч.-практ. конф. № 11 (42). Новосибирск: Изд. «СибАК», 2014. 154 с.
2. Словник іншомовних слів / за ред. О. Мельничука. К: Головна редакція УРЕ, 1985. 968 с.
3. Васильковский Е. Организация адвокатуры: Часть I: Очерк всеобщей истории адвокатуры. СПб., 1893. 213 с.
4. Головань І. Бізнес-адвокатура в Україні. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2004. 127 с.
5. Сюта Г. Адвокат – захисник. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine63-27.pdf>.
6. Directive 98/5/EC of the European Parliament and of the Council of 16 February 1998 to facilitate practice of the profession of lawyer on a permanent basis in a Member State other than that in which the qualification was obtained. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A31998L0005>.
7. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів, ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів 25 жовтня 2000 р. URL: http://sc.gov.ua/ua/rekomendaciji_komitetu_ministriv_radi_jevropi.html.
8. Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (нова редакція) та інших пов'язаних законодавчих актів України: проект закону України. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4200.html.
9. Іваницький С. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2017. 800 с.
10. Заборовський В. До питання про дефініцію поняття «адвокат». Проблеми законності. 2016. № 132. С. 75–82.
11. Головань І. До питання про організаційні форми діяльності адвокатури. Адвокат. 2004. № 5. С. 25–27.
12. Головань І. До питання про поняття адвокатської діяльності. Адвокат. 2012. № 1. С. 12–15.
13. Постанова Окружного адміністративного суду м. Києва від 29 вересня 2017 р. у справі № 826/9606/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69922410#>.
14. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 29 січня 2018 р. у справі № 826/9606/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72088042>.
15. Про визнання відсутності порушень вимог щодо несумісності керівником Городоцької місцевої прокуратури Львівської області Білинською Т.М.: рішення Вищої ради правосуддя від 30 травня 2017 р. № 1328/0/15–17. URL: http://www.vru.gov.ua/content/act/1328_30.05_2017_doc.
16. Про визнання відсутності порушень вимог щодо несумісності прокурором відділу організації діяльності у сфері запобігання та протидії корупції прокуратури Львівської області Медведом М.Й.: рішення Вищої ради правосуддя від 24.10.2017 р. № 3419/0/15–19. URL: http://www.vru.gov.ua/content/act/3419_24.10_2017_docx.
17. Адвокатская деятельность: учебно-практ. пособие / под общ. ред. В. Бурбина. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: ИКФ «ЭКМОС», 2003. 624 с.